

Filipe Bidart, aske, 19 urte igaro eta gero

«Gizartearekin zuen zorra» ordaindu du, auzitegiak ezarritako zigorra bete duelako», zioen Filipe Bidart atxilotzeko agindua zuen Jendarmeriako buruak irratian, preso askatu baino bi egun lehenago.

Bidartek 19 urte egin ditu preso Frantziako espetxeetan. Baldintzapean aske irten da espetxetik, eta horrela jarraitu beharko du 2014 arte. Sakabanatu egin dute, bakartu ere bai. Espetxe zigorraren gainean zorrotz zigortu dute 19 urtez. Jendarmeriako buruak zioen «bergizarteratzeko aukera paregabea» duela orain Bidartek, baina aspetxe zuloetik irten bezain agudo erakutsi du IK-ko presoak *bergizarteratze* kontuetan ikuspegi desberdina du-

HIZ
PI
deak

Xabier Lekuona
xlekuona@berria.info

tela biek: «Nire zoriona ez da osoa, Frantziak beti ukatzen baitu Euskal Herria». Bistan da Bidarteren gizarteratzea eta poliziaburuak nahi izango zukeena ez direla berdinak nonbait.

Ehun egun egin ditu Inaki de Juanak gose greban, eta ehun egun horiek gogora ekarri zituen Bidartek ziega utzi eta gero. Espainiako justiziak hiru urteko zigorra ezarrita, argitzeko dago, hala ere. De Juanaren auziak norantz joko duen, preso ahituz doan bitartean espetxetik noiz eta nola irtengo den ikusteko baitago. Hezur eta larru den pertsona batek ezin baitu iraun sekula sekulorum.

Bitxia da, baina Euskal Herriko eragile gehienek De Juanak kalean egon beharko lukeela defenditzen duten bezalatsu, Jendarmeriako buruak ere Bidartek aske egon behar duela defenditu du. «denek arrazoi bera aitapatuta, zigorra bete duelako». Baina justizia mendekatia denean...

Bien bitartean, bata *Ipar Kataluniako* eta Frantziako muga inguruan bizi da atzodanik, eta bestea, bizi mon ez, hizlorian da.

Hitz beste

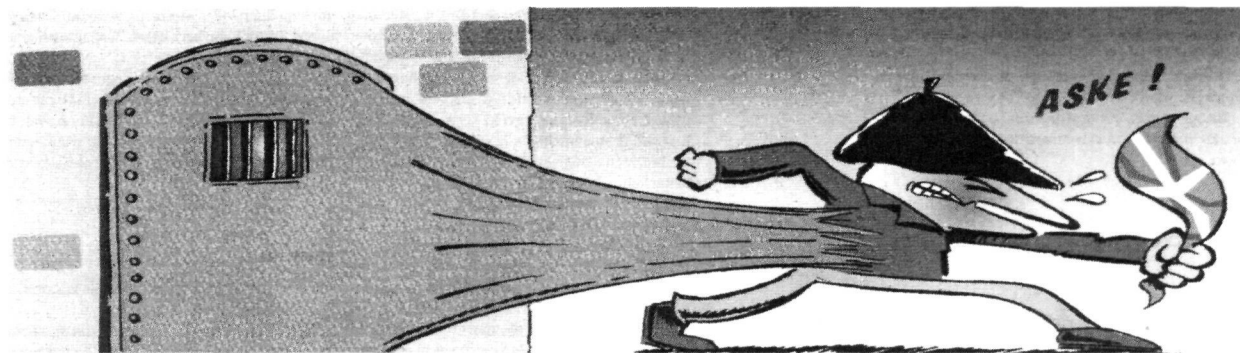
Anjel Lertxundi

Kimikaz

Letren eta zientzien arteko amildegiaz jabeturik, gaurko hainbat gai interesgarri buruzko dibulgazio-lanak irakurtzen ditut aldan behin. Hor nonbait ibiltzen naiz fisikako auzien mauskulak ulertzerakoan, hor nonbait biologikoetan... Eragozien handienak kimikaren alorrean izaten nituen: sudokurik zailena betetzea baino joko zailagoa irudituz zait beti elementu kimikoen ezteiak eta ezteie ondorengo imetxoak ulertzea. Orantsu arte. Orain, martxoak 11ko atentatuaren epaiketari esker, gero eta familiarragoa egiten ari zait kimika. Albiste batek dioenean «dituek Goma2 ECOarena ez den zerbait aurkitu dute», nik berehala ulertzen dut PJ Ramirezen lerdeta topatu dutela; entzuten dudanean galdetzen «zer egiten du dimitrotoluenoak Goma2 ECon, Goma 2ECen egon behar lukeen txintxo-txintxo?». Del Burgoren behazun-leherketa entzuten dut.

Kimika asko ikasten ari naiz, bai, kimika onez diot.

Montxo

'Apologists' eta 'Detractors'

Joseba Intxausti
Historialaria

Apologists eta detractors horiekin Durangoko Azokan topo egingo ote nuen ibili nintzen. Ez zen horrelakorik gertatu, eta orain etxera etorri zaizkidanez, berorren berri eman gabe ez dut geratu nahi. Euskararen aldezkari eta aurkarien albisteak eta testuak ematen ditut liburu honek; gure hizkuntzaren peskizaren eta hobe-nahiez gabilzanok berorren berri jakin beharrean aurkituko gara.

Izenburu osoak honela dio: *Anthology of Apologists and Detractors of the Basque Language*. Gure artean gertakari kultural serio eta baliosua da Juan Madariaga Orbea historialariaren eskutik datorrikan argitalpen hau. (Reno University, 2006).

Edezeno hiztun-komunitatek hizkuntzarekiko sentipenak, gogo-

etak eta argudioak zorrotz egin izan ditu, batzuetan zinezko ideologiak sortzeraino. Inguruko auzoetan bezala gurean ere egon da horrelakorik. Adibidez, Antonio Torvar-ek argi erakutsi zigun euskalartizan nola izan zen hori, euskarekiko ikasketak desegoki baidintzateraino (1980).

Europako Mendebalde honetan euskara beti gertatu da hizkuntza bereziki «arrotza», eta «bestelakoa» zelako miretsia nahiz gorrotatua. Bestalde, erdal erromantzeek inguratu gintuztenetik, tarteko leizeak on bezainbeste kalte egin dugu, baita euskararekiko iritzi eta jarretan ere.

Aro Modernoan gogoeta eta erretolika etenik gabeak izan ditugu euskararen inguruan, harrigarriro ugariak hizkuntza txiki eta ez-ofizial batez jarduteko. Euskaldunek bezala atzerritarrek, gehiegitan ezagumendu handirik ez izan arren, zer esanik franko izan zuten, hizkuntzaren barne-bañoak lauda-

tzen, edo berorren uesteko «basakeria» erakusten.

Herritarren opinioak ahaztu gabe, mende horietan jakitun eta jakitun-uesten artean ere «euskalartizaren» uretan sartutako dezente egon zen, eta, geure aldetik, euskaldunak sobera baliatu izan ziren euskararen «garbitasun» paregabeaz beren «jatoritasun garbia» frogatzeko.

Horrek guztiak interes historikoa ez ezik sozial, politiko eta kulturala ere baditu, gutxienez iraganeko lorpen eskas eta errakuntza larrien arrazoiak ezagutzeko. Zergatik izan dugu halako atzerapen historikoa gure hizkuntza euskal gizartearen normaltzeko? Zergatik euskara idatziaren eskastasun historikoa? Zein mentalitate eta interesek eraman ote zituzten euskal gidari kultural eta politikoa berea zuten hizkuntza betiere ofizialtasunik gabe uztera, Erdi Arotik hasi eta atzo goiza arte?

Ez da erraza erantzuten.

Erantzunen bila goazela eta eskuaren ditugun beste lan apalagoen ondoan, Madariagaren hau zinez ezohiko lana da, metatu dituen testuengatik, lehenengo, baina baita eskaini digun sarrerara-azterlan zabalagatik ere (700 orrialde).

Aldi luzea besarkatzen du *Apologists and Detractors* honek, euskarazko lehen libururekin hasi eta XX. mendearren atariraino iritsiz. Horretan, 69 idazleren testuak bildu dira, eta ingelesara itzuli; bakortzari biografia egokitu bat eman dio bilduma-egileak, zertzelada pertsonalak eta garaioak emanez.

Irakurri nahi duenak, hizkuntzarekiko gure iragan intelektualaren historia ezagutzeko aukera ederra izango du liburu honen konpainian

Horietan, etxeokak dira batzuk, eta erbeste korik ez da falta.

Hainbat autore ezaguna da, bersterk ezean geure literaturako izen handiak direlako: Etxepare, Berriain, Oihenart, Larramendi, Kardaberaz, Mogel, Astarloa, Duvoisin... Euskal historialariet ere eman zate hitza: Zaidibia, Garibai, Alonsotegi, Isasti, Oihenart, Henao, Moret, Iturriza, Yanguas, etab., kanpokoren bat ere tarteren dela (Mariana, adibidez). Erbeste-kor hizkuntzalari handiak hor daude: Mayans, Hervas y Panduro edo Humboldt, literatur gizonen baten ondoan (V. Hugo). Politikariek ere badute hitzik hor daude J. Garat, H. Gregoire edo A. Canovas.

Kasu askotan esku zabalki emandako albiste eta testuak dira: ez dira gutxi hamar hamabost orrialde dituztenak, eta inoiz zabalagorik ere badago (Larramendi: 30). Patxada onean dena irakurri nahi duenak, hizkuntzarekiko gure iragan intelektualaren historia ezagutzeko aukera ederra izango du liburu honen konpainian.

Altxor bat, euskararekiko mentalitatearen historia ezagutzeko.